

TOELICHTING GEDRAGSCODE GEZAGHEBBER¹

Hoofdstuk 1 Algemeen²

De regels van deze gedragscode gelden voor de gezaghebber.

Veel van de artikelen in deze gedragscode zijn erop gericht om de *zuiverheid van de besluitvorming* op een zichtbare wijze zeker te stellen.

Integriteit is in de eerste plaats een kwestie van mentaliteit en bewustwording. Politieke ambtsdragers³ moeten zich er permanent van bewust zijn dat zij voor de gemeenschap werken en verantwoordelijk zijn voor de besteding van gemeenschapsgeld. Dit stelt hoge eisen aan de zuiverheid van de besluitvorming als minimale voorwaarde voor de *zorgvuldigheid van de besluitvorming*.

Bewustwording en mentaliteit alleen zijn niet voldoende. Er is een systeem nodig van 'checks and balances'. Met heldere regels en afspraken waaraan politieke ambtsdragers houvast hebben. Met een organisatiestructuur die integriteit bevordert en met controlemechanismen waardoor het gedrag van politieke ambtsdragers voor elkaar en voor anderen (intern en extern) controleerbaar wordt. Het opstellen van gedragsregels vormt een belangrijk onderdeel van het integriteitbeleid. Gedragsregels bevatten de normen en waarden waaraan de politieke ambtsdragers zich verbinden en vormen een belangrijk toetsingskader. Integriteit van politieke ambtsdragers vormt een van de belangrijkste voorwaarden voor het vertrouwen van burgers in het openbaar bestuur. De burger dient zich voor vele aangelegenheden tot de overheid te wenden. Dat stelt hoge eisen aan de kwaliteit van het openbaar bestuur en aan degenen die daarin functioneren. Integriteit is een wezenlijk onderdeel van de kwaliteit van het openbaar bestuur. De bijzondere kenmerken van de overheidstaken zoals de besteding van publieke middelen en een monopoliepositie op vele terreinen vereisen van de overheid een extra hoog integriteitniveau.

Gelet op de bijzondere positie van de gezaghebber binnen het openbaar lichaam is het voor hem of haar van het grootste belang dat hij of zij van onbesproken gedrag is. Deze gedragscode is opgesteld om de gezaghebber te ondersteunen bij het zuiver houden van de gehele besluitvorming. De gezaghebber is gehouden om het algemeen belang te dienen. Gedragingen dienen de toets van de in deze gedragscode opgenomen kernbegrippen te doorstaan. De zuiverheid van de besluitvorming zeker stellen houdt in dat politieke ambtsdragers niet alleen corruptie en belangenverstrengeling dienen te voorkomen, maar dat zij hun uiterste best doen ook de schijn ervan te vermijden. Op die manier behouden zij het vertrouwen van de burgers in de politiek: een belangrijke voorwaarde voor het functioneren van de democratie, de rechtsstaat en de gehele overheid.

¹ Basis voor deze gedragscode is:

- o Het handboek 'Integriteit van politieke ambtsdragers bij gemeenten, provincies en waterschappen. Een modelgedragscode'. Een gezamenlijke publicatie van: Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Interprovinciaal overleg, Unie van Waterschappen, Ministerie van Buitenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- o De Modelgedragscode voor de gemeenteraad en de leden van de gemeente Amsterdam.
- o De gedragscode van de gemeente Westerveld.

² Zie ook Bijlage Kernbegrippen.

³ Politieke ambtsdragers zijn: eilandsraadsleden, eilandgedeputeerden en de gezaghebber.

Hoofdstuk 2 Over de zuiverheid van de besluitvorming

Besluitvorming en onwenselijke beïnvloeding

Het politieke besluitvormingsproces kent verschillende fases.

Voor het besluitbesluit zijn dat het ambtelijk advies, het voorstel van de portefeuillehouder aan het bestuur⁴, het beraad in het bestuur, het besluit door het bestuur.

Voor de eilandsraad zijn dat onder andere het overleg in de eilandsraadcommissies en het presidium, de positiebepaling door de fractie, de meningvorming en debat in de eilandsraad en de besluitvorming (de stemming) in de eilandsraad.

Bij het zuiver houden van de besluitvorming is van belang dat de gezaghebber een centrale rol speelt in het eilandsbestuur als voorzitter van zowel de eilandsraad als van het bestuurscollege.

De gezaghebber legt verantwoording af aan de eilandsraad die daarmee ondersteuning geeft aan de gezaghebber in het zuiver houden van processen van besluitvorming.

De zuiverheidsregels van deze code hebben ook waar dat niet expliciet vermeld staat betrekking op alle fases van de besluitvorming.

De zuiverheid van de besluitvorming kan op twee manieren worden aangetast. Allereerst door belangenverstremgeling, vervolgens door corruptie.

In het geval van belangenverstremgeling heeft een politieke ambtsdrager zijn of haar invloed op het besluitvormingsproces en/of zijn of haar stem gebruikt om een persoonlijk belang veilig te stellen, of het belang van een ander of andere organisaties bij wie hij of zij een persoonlijke betrokkenheid heeft.

In het geval van corruptie heeft een politieke ambtsdrager zijn of haar invloed op het besluitvormingsproces en/of zijn of haar stem laten kopen of beïnvloeden door geld, goederen, of diensten die hem of haar door anderen zijn gegeven of in het vooruitzicht zijn gesteld.

⁴ Met bestuur wordt bedoeld het bestuurscollege bestaande uit de eilandgedeputeerden en de gezaghebber.

Hoofdstuk 3   Regels rondom belangenverstrengeling

De wetgever heeft de gezaghebber op vier manieren extra bescherming geboden tegen de verleiding van belangenverstrengeling en tegen de schijn ervan.

1. De wetgever verbiedt de gezaghebber te stemmen over kwesties waar belangenverstrengeling dreigt; dat zijn kwesties waar de gezaghebber zelf een belang bij heeft, of kwesties waarbij het gaat om een belang van een persoon of organisatie waarbij de gezaghebber persoonlijk betrokken is.
2. In een aantal gevallen vindt de wetgever dat die bescherming door het verbod om te stemmen niet ver genoeg gaat. In die gevallen verbiedt de wetgever de gezaghebber expliciet bepaalde welomschreven functies te bekleeden, rollen te vervullen en (rechts)handelingen uit te voeren. In artikel 3 van de gedragscode wordt naar die verboden verwezen. In Bijlage 1 en 2 van de gedragscode treft u een opsomming aan van deze verboden combinaties.
3. De wetgever eist van de gezaghebber dat deze opgave doet aan de Rijksvertegenwoordiger van alle substantiële financiële belangen bij ondernemingen en al zijn of haar functies bekend maakt.
4. In deze gedragscode is neergelegd dat een oud-gezaghebber gedurende een bepaalde periode na zijn of haar zittingsstermijn, buiten een dienstverband om, geen betaalde werkzaamheden voor het openbaarlichaam mag verrichten. Voor Bonaire is die periode bepaald op een jaar.

Hoofdstuk 4   Regels rondom het voorkomen van corruptie

Aannemen van geschenken

Geschenken zijn een sluiproute. Ze kunnen gebruikt worden om de besluitvorming te beïnvloeden. Ze kunnen corrumpen of de aanloop daartoe vormen. Ze wekken in ieder geval de schijn.

Aannemen van faciliteiten en diensten

Het accepteren van faciliteiten of diensten van derden kan een afhankelijkheid creëren, of een dankbaarheid, die de zuiverheid van het besluitvormingsproces kan aantasten. In ieder geval ontstaat er de schijn van beïnvloeding.

Aannemen van lunches, diners en recepties

Rond lunches en diners op kosten van derden hangt de geur van het 'old boys network' waar achter de schermen zaken worden gedaan. De verplichting actief het ontstaan van de schijn tegen te gaan betekent dat het lunchen, diners of naar recepties gaan op kosten van derden zoveel mogelijk moet worden vermeden.

Accepteren van reizen, verblijven en werkbezoeken

Wat voor lunches en diners geldt, geldt in nog sterkere mate voor het reizen op kosten van derden. Dat wordt in de regel met grote argwaan bekeken. Het is beter alle schijn te vermijden en hiervoor budget van de gezaghebber aan te wenden.

Hoofdstuk 5 Bestuurlijke uitgaven, onkostenvergoedingen, reizen⁵ en voorzieningen

De gezaghebber krijgt voor zijn of haar werkzaamheden de beschikking over een aantal middelen en voorzieningen van het openbaar lichaam. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat die privé, voor werk elders, of voor de partij (partijpolitieke doeleinden) worden ingezet. Gebeurt dat toch dan is er sprake van fraude. In Bijlagen 5 en 6 van de gedragscode treft u een overzicht van de regels en procedures die hiermee te maken hebben.

---

⁵ Onder een reis wordt verstaan een reis buiten Bonaire, inbegrepen reizen naar Aruba, Curaçao, Sint Maarten, of naar Sint Eustatius, Saba en Nederland.

Hoofdstuk 6   Regels rondom het gebruik van faciliteiten en middelen van het openbaar lichaam

De gezaghebber krijgt voor zijn of haar werkzaamheden de beschikking over een aantal middelen en voorzieningen van het openbaar lichaam. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat die privé, voor werk elders, of voor een partij (partijpolitiek) worden ingezet. Gebeurt dat toch dan is er sprake van fraude.

Hoofdstuk 7 Regels rondom informatie

Het handelen van de overheid, wetten en verordeningen en beleid hebben grote invloed op het leven van burgers.

Daaruit volgt dat de burger er recht op heeft over het overheidshandelen goed geïnformeerd te worden. De burger is daarenboven soeverein. Dat betekent dat hij of zij er ook recht op heeft de onderliggende redeneringen en afwegingen te kennen en te weten wie welke positie heeft ingenomen. Dat schepst bij elkaar opgeteld de verplichting voor ambtenarij, bestuurscollege en eilandsraad de burger nauwkeurig en op tijd op de hoogte te brengen van wat er wordt besproken, besloten en uitgevoerd.

Dat neemt niet weg dat het ook voorkomt dat er informatie rond overheidshandelen niet bekend en verspreid mag worden. Het gaat dan altijd om gevallen waarin het openbaar maken zou leiden tot het schenden van rechten van burgers, tot het onterecht toebrengen van schade aan burgers, of schade aan collectieve belangen.

Ten slotte speelt ook rond informatie het risico op belangenverstrengeling of corruptie.

Hoofdstuk 8   Regels rondom de onderlinge omgang en de gang van zaken tijdens de eilandsraadvergadering

De gezaghebber wordt benoemd door de Kroon, hiertoe wordt uitdrukking gegeven aan de onpartijdige en onafhankelijke positie van de gezaghebber.

De gezaghebber en elke bestuurder is een medemens, medeburger. Op basis daarvan verdient ieder eilandsraadslid en iedere bestuurder respect. Een respectvolle omgang met elkaar maakt het daarnaast beter mogelijk met elkaar tot een werkelijke beraadslaging te komen. Dat is wettelijk voor een zorgvuldige besluitvorming. Bovendien is de manier waarop men in de eilandsraad en in het bestuurscollege met elkaar omgaat van invloed op de geloofwaardigheid van raadsleden en bestuurders.

Een respectvolle omgang met elkaar houdt tevens in het onderkennen en tegengaan van alle vormen van machtsmisbruik, (seksuele) intimidatie, agressie, geweld en discriminatie.⁶

---

⁶ *Seksuele intimidatie*: ongewenste seksuele toenadering in de vorm van verzoeken om seksuele gunsten of ander verhaal, non-verhaal of fysiek gedrag (waaronder het ongevrraagd verzenden of bewust voor anderen zichtbaar raadplegen van pornografische en/of seksueel getinte afbeeldingen of teksten, o.m. via internet).
Agressie en geweld: het pesten, psychisch of fysiek lastig vallen, bedreigen of aanvallen van anderen.
Discriminatie: het in enigerlei vorm doen van uitspraken over, het verrichten van handelingen jegens of het nemen van beslissingen over personen die behorend zijn voor die personen vanwege hun ras, godsdienst, geslacht, levenswijze en/of seksuele geaardheid, dan wel het maken van enig onderscheid op basis van deze factoren (ras, godsdienst enz.).

Hoofdstuk 9   Regels rondom de gedragscode zelf

De eilandsraad is het hoogste bestuursorgaan van het openbaar lichaam. Derhalve stelt de eilandsraad de gedragscode voor de gezaghebber vast. De wettelijke bepalingen blijven geldig.

De eilandsraad ziet toe op de naleving van de code door de gezaghebber.

De gezaghebber waakt over de naleving van deze gedragscode en controleert zichzelf in deze.

De handhaving van de code is een gedeelde verantwoordelijkheid. Bijzondere rollen zijn weggelegd voor het presidium van de eilandsraad en voor de Rijksvertegenwoordiger.

Bijlage

Kernbegrippen integriteit van politieke ambtsdragers⁷

Deze kernbegrippen zijn de toetssteen van de in de gedragscode neergelegde gedragsafspraken. Gedragingen moeten aan deze kernbegrippen getoetst kunnen worden.

Dienstbaarheid

Het handelen van een politieke ambtsdrager⁸ is altijd en volledig gericht op het belang van het openbaar lichaam en op de organisaties en burgers die daar onderdeel van uit maken.

Functionaliteit

Het handelen van een politieke ambtsdrager heeft een herkenbaar verband met de functie die hij vervult in het bestuur.

Onafhankelijkheid

Het handelen van een politieke ambtsdrager wordt gekenmerkt door onpartijdigheid, dat wil zeggen dat geen vermenging optreedt met oneigenlijke belangen en dat ook iedere schijn van een dergelijke vermenging wordt vermeden.

Openheid

Het handelen van een politieke ambtsdrager is transparant opdat optimale verantwoording mogelijk is en de controlerende organen volledig inzicht hebben in het handelen van de politieke ambtsdrager en zijn of haar beweegredenen daarbij.

Betrouwbaarheid

Op een politieke ambtsdrager moet men kunnen rekenen. Die houdt zich aan zijn of haar afspraken. Kennis en informatie waarover de politieke ambtsdrager uit hoofde van de functie beschikt worden aangewend voor het doel waarvoor die zijn gegeven.

Zorgvuldigheid

Het handelen van een politieke ambtsdrager is zodanig dat alle organisaties en burgers op gelijke wijze en met respect worden bejegend en dat de belangen van partijen op correcte wijze worden afgewogen.

⁷ Uit : Modelgedragscode politieke ambtsdragers.

⁸ Politieke ambtsdragers zijn: cillandsraadsleden, cillandgedeputeerden en de gezaghebber